

BERICHTEN

Verenigingsverslagen en mededelingen

HET IVOREN KRUIS

Benoeming Prof. Dr. O. Backer Dirks tot erelid

Tijdens de te Utrecht gehouden 71e jaarvergadering van het 'Ivoren Kruis' op 21 oktober 1981, is de nestor van de preventieve tandheelkunde, Prof. Dr. O. Backer Dirks, benoemd tot erelid van de Nederlandse Vereniging voor Mond- en Tandhygiëne 'Het Ivoren Kruis' en is hem tevens de Dr. Carl Witthaus-medaille uitgereikt wegens zijn buitengewone verdiensten als resp. bestuurslid, voorzitter en vice-voorzitter.

NEDERLANDSCHE VERENIGING VAN ARTSEN-AUTOMOBILISTEN VVAA

Prijsvraag op verkeersmedisch gebied

De Nederlandsche Vereniging van Artsen-Automobilisten VVAA te Utrecht schrijft, dit jaar nu voor de vierde maal, de 'Dr. W. L. van Luyn-prijsvraag' uit voor wetenschappelijke verhandelingen op verkeersmedisch gebied. De prijzen bestaan uit de gelijknamige trofee en een geldbedrag tot een totaal van f 30.000,—. Aangezien deze prijsvraag internationaal is, kunnen de in te zenden verhandelingen in het Nederlands, Frans, Engels of Duits worden gesteld.

Formulieren voor deelneming kunnen tot 1 januari 1982 worden aangevraagd bij de VVAA, postbus 8153, 3503 RD Utrecht.

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR ENDODONTOLOGIE

Aankondiging Endodontische Dag d.d. 12 december 1981

In het kader van een op te richten *Nederlandse Vereniging voor Endodologie* wordt op zaterdag 12 december a.s. in het Tandheelkundig Instituut te Utrecht een Endodontische Dag georganiseerd waaraan vertegenwoordigers van alle subfaculteiten meewerken. Aanvang 10.00 uur.

Programma:

P. R. Wesselink: Is de apexresectie nog wel geïndiceerd?

M. Simon: Het doel van de Ned. Ver. voor Endodologie.

Korte voordracht naar keuze.

Lunch (wordt verzorgd).

J. C. Wemes: Het gebruik van medicamenten.

Korte voordracht naar keuze.

Korte voordracht naar keuze.

De voordrachten waaruit kan worden gekozen, worden verzorgd door Prof. Dr. C. O. Eggink, Prof. Dr. S. K. Thoden van Velzen, Dr. F. J. H. Klevant, H. W. Kersten, G. Geerlings, T. C. F.

Mentz, W. R. Moorer, M. Simon en P. R. Wesselink.

Inschrijfformulieren kunnen worden aangevraagd bij J. M. Genet, telefoon 04188-1894.

NEDERLANDSCH TANDHEELKUNDIG GENOOTSCHAP

Samenstelling nieuw bestuur

Tijdens de najaarsvergadering op 22 oktober 1981 werd het bestuur van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap als volgt samengesteld:

Voorzitter: Prof. Dr. C. O. Eggink;

Vice-voorzitter: T. G. J. Kuipéres;

1e Secretaris: Prof. O. Hokwerda, Hoofdweg 101a, 9761 EC Eelde;

2e Secretaris: Dr. A. Groeneveld;

Penningmeester: P. Bok.

BENOEMING

Dr. W. Beertsen

Bij Koninklijk besluit van 6 oktober 1981 is de heer Dr. W. Beertsen (Castricum) benoemd tot gewoon hoogleraar in de Faculteit der Geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam om werkzaam te zijn op het vakgebied van de Experimentele Orale Biologie.

De heer Beertsen was reeds als wetenschappelijk hoofdmedewerker bij de vakgroep Parodontologie, verbonden aan genoemde universiteit.

Internationaal

FÉDÉRATION DENTAIRE INTERNATIONALE

Wereldjaarcongres 1982 te Wenen

Indachtig aan het op 16 december 1977 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties genomen besluit om 1982 te maken tot een 'International Year of the Ageing Person', heeft het bestuur van de F.D.I. gemeend één van de hoofdthema's op het wereldjaarcongres 1982 te Wenen ook aan dit onderwerp te moeten wijden. Het zal dus heten 'Dentistry for the Ageing Person'. In het kader daarvan zullen verouderingsverschijnselen in het algemeen worden besproken, maar uit de aard van de zaak in het bijzonder die in het gebied van mond en aangezicht. Als vanzelf komen daarbij ter discussie de eruit voortvloeiende problemen die de practicus ondervindt bij zijn streven naar rehabilitatie van oudere personen, speciaal wat betreft prothetische voorzieningen.

Een gehele dag wordt uitgetrokken voor de presentatie van tien rapporten met betrekking tot dit thema. Een belangrijke aanvulling daarop vormt een openbare zitting van de 'Behavioural

Scientists in Dental Research' (BSDR), waarin speciaal aandacht wordt gewijd aan de sociaal-medische en gedragswetenschappelijke aspecten, die bij de gebitszorg voor bejaarden in het geding zijn.

Het tweede hoofdthema is getiteld 'Alternatives to Noble Metal Based Alloys in Dentistry'. Naar aanleiding van de alom sterk gestegen kosten van edele metalen zullen de vorderingen in de kennis van alternatieve mogelijkheden de professionele belangstelling, naar wordt verwacht, gaande hebben gemaakt.

Het derde hoofdthema is gewijd aan een parodontologisch onderwerp. De titel hiervan luidt: 'Comparison of Non-Surgical and Surgical Measures in the Treatment of Advanced Periodontal Diseases'. Hierin zullen de etiologische en de pathologische aspecten van deze helaas nog wijdverbreide aandoeningen onder de aandacht worden gebracht, alsook de huidige inzichten aangaande de indicaties tot en de beperkingen van conservatieve resp. radicaal-chirurgische behandelingsmethoden.

Afzonderlijk van deze hoofdthema's is een symposium in voorbereiding over het onderwerp 'Oral Implantology', dit in samenwerking met werkgroep 8 van de 'Commission on Oral Health, Research and Epidemiology'. Daarin zullen aan de orde komen de resultaten van experimenteel onderzoek, het biologische gedrag van verschillende voor implantaten gebruikte materialen, het belang van restauratie en evaluatie van de uitkomsten van desbetreffende klinische procedures.

Als gewoonlijk is er in het totale programma ruimte voor het houden van vrije voordrachten over alle mogelijke tandheelkundige onderwerpen, alsmede tafeldemonstraties en films.

Aanmeldingen hiervoor worden gaarne ingewacht door Prof. K. Keresztesi, voorzitter van het National Scientific Committee, p/a secretariaat van het 70e wereldjaarcongres, Postfach 105, A-1014 Wenen, of door het centraal bureau van de F.D.I.: 64 Wimpole Street, Londen WIM 8 AL, U.K.

Als uiterste datum hiervoor geldt 31 januari 1982.

Buitenland

VERENIGDE STATEN

Tandarts lid van het kabinet

Voor het eerst in de geschiedenis van de Verenigde Staten is aan een tandarts een post in de regering van het land toevertrouwd. Het betreft de 53-jarige James Burrows Edwards, die door president Ronald Reagan is benoemd tot Minister van Energie.

Dr. Edwards heeft aan de universiteit van Louisville zijn tandartsdiploma behaald; hij is lid van de American Dental Association. Zijn lidmaat-

schap van de FDI eindigde in 1975, in welk jaar hij gouverneur van de staat Zuid-Carolina werd. Dit bleef hij tot 1978. Hij is één van de drie tandartsen, die in de jaren zeventig de post van gouverneur van een staat heeft bekleed.

FINLAND

Prof. A. Scheinin rector magnificus van de Universiteit van Turku

De bekende Finse onderzoeker op het gebied van de tandheelkunde, Prof. Dr. A. Scheinin, die ook in de Fédération Dentaire Internationale al verscheidene vooraanstaande functies heeft bekleed, o.a. als vice-president, en wiens naam ter gelegenheid van het FDI-congres te Hamburg aan de List of Honour werd toegevoegd, is gekozen tot rector magnificus van de Universiteit van Turku. Eerder was hij al dekaan van de Subfaculteit der Tandheelkunde aan deze universiteit.

EUROPEAN ORGANIZATION FOR CARIES RESEARCH (ORCA)

Verslag 28e congres d.d. 2-4 juli 1981 te Erfurt (DDR)

Inleiding

Reeds in eerdere verslaggevingen van ORCA-congressen zijn de doelstellingen van de ORCA en de opzet van de door haar georganiseerde congressen ter sprake gekomen (Ned Tijdschr Tandheelk 85, nov. '78 en 88, febr. '81).

Dit jaar werd het congres gehouden in Erfurt (DDR). Erfurt, de hoofdstad van Thüringen, staat reeds 1237 jaar bekend om zijn bloemen en is al sinds 1392 een universiteitsstad.

Het feit dat het congres ditmaal in Oost-Europa plaats vond, had ontegenzeggelijk tot gevolg dat het aantal presentaties vanuit deze landen groter was dan andere jaren. Van de 75 presentaties waren er elf uit de DDR, zes uit Hongarije, twee uit de U.S.S.R. en één uit Polen. De overige 55 voordrachten of posters kwamen van elf West-Europese landen, alsmede uit de V.S. (zes voordrachten) en Canada (twee voordrachten).

In het hiernavolgend verslag is getracht zoveel mogelijk van het gepresenteerde de revue te laten passeren. Bij elke aangehaalde presentatie is alleen de eerste auteur met het land van herkomst vermeld.

A. Microbiologie/tandplaque

Dat van de microflora in de tandplaque *Streptococcus mutans* nog immer een centrale plaats inneemt, blijkt ook uit de presentaties. Müller (DDR) trachtte *S. mutans* serologisch te identificeren met de ouchtterlony-methode. Echter, gezien de beperkte mogelijkheid om de antisera specifiek te maken, zou de methode vele kruisreacties en dus onbetrouwbare resultaten geven. Klimm (DDR) liet nog eens zien, dat *S. mutans* en *S. sanguis* Extracellulaire Polysac-

chariden (E.P.S.) uit saccharose vormen, dat voornamelijk bestaat uit gekoppelde glucose-moleculen met tenminste vier verschillende bindingsmogelijkheden, terwijl *S. salivarius* fructose koppelt. E.P.S. wordt gesynthetiseerd door Glucosyl Transferase (G.T.F.). Ook dit enzym zou zeer heterogeen zijn.

Beeley (G.B.) suggereert dat dit mede wordt veroorzaakt door binding van glucaan-contaminanten uit het (complexe) medium. G.T.F.-isolaten uit een chemisch verfijnd medium bleken inderdaad minder heterogeen te zijn.

Adriaen (B) liet op zijn poster schitterende S.E.M.-foto's zien van in vitro groei van *S. mutans* op dentine. Na 144 uur waren nog steeds relatief grote stukken dentine onbedekt, hoewel op de plaatsen waar *S. mutans* aanwezig was reeds decalcificatie was opgetreden.

Door de combinatie suikers en microflora ontstaan organische zuren in de tandplaque. De mate van zuurvorming, resp. pH-daling, is volgens Firestone (Zwit.) positief gecorreleerd aan de concentratie van de suikeroplossing (0.025%-0.25%), de contacttijd (clearance-tijd) en de 'leeftijd' van de plaque. Volgens Distler (W.-D.) is de totale hoeveelheid zuren in de plaque bij afwezigheid van suikers bij cariësresistente personen hoger dan bij cariësgevoeligen (36.4 nmol. versus 19.2 nmol.). Suiker deed de hoeveelheid zuren stijgen bij de cariësgevoeligen, in tegenstelling tot de resistenten. Geddes (G.B.) en Edgar (G.B.) lieten zien dat dan specifiek melkzuur toeneemt.

Zuurvorming in de tandplaque tracht men te voorkomen door:

- De vervanging van saccharose door niet of nauwelijks vergistbare zoetstoffen (resp. xylitol en sorbitol).
- Toevoegingen die de vergisting van suikers afremmen zoals metaalionen.
- De afweer van het speeksel te stimuleren; zoals vorming van OSCN⁻ door het H₂O₂-SCN⁻-lactoperoxydase-systeem.

- Een klinische studie gedurende 2 jaar bij 540 7-11-jarigen toonde aan dat het aantal nieuwe, aangetaste en gevulde vlakken in een sorbitol kauwgom-groep even groot was als in een niet-kauwgom-groep (resp. D.F.S. 4.6 en 4.7). Hieruit werd geconcludeerd dat sorbitol niet cariogeen is.

Van xylitol werd reeds eerder gemeld dat het anticariogene eigenschappen zou bezitten (zie verslag Ned Tijdschr Tandheelk 88, febr. '81).

Maiwald (DDR) bevestigt dat in tegenstelling tot sorbitol, mannitol en lactose een gedeeltelijke vervanging van saccharose door xylitol bij de rat een significante cariësreductie optreedt.

- In in vivo experimenten toonde Afseth (Noorw.) aan, dat herhaalde spoelingen met sub-effectieve oplossingen van Cu⁺⁺ (0.1 mM) of Zn⁺⁺ (2.5 mM) leidt tot accumulatie van deze ionen in de plaque (resp. 1.52 en 4.16 µg/mg plaque) met als gevolg een significante reductie van de zuurvorming.

- Binnen het H₂O₂-SCN⁻-lactoperoxydase-systeem is voor het optimaal functioneren H₂O₂ de limiterende factor. Volgens Hoogendoorn (Ned.) kunnen sommige streptococcen-soorten grote hoeveelheden H₂O₂ vormen, terwijl zij zelf niet door OSCN⁻ geremd worden maar wel door een lage pH in de plaque.

Een nieuwe methode om zowel het oppervlak als de dikte van de tandplaque te meten werd gepresenteerd door Schuder (Hong.). Hiertoe werd de tandplaque gekleurd met een fluorescerende kleurstof. Door nu licht van een optimale golflengte op de plaque te laten vallen is de relatieve intensiteit van het teruggekaatste licht lineair gecorreleerd met de plaquedikte, Mits deze niet dikker is dan 0.5 mm.

Saxer en Mühlmann (Zwit.) rapporteren dat door het combineren van tinfluoride (oplossing met 100 ppm F⁻) met aminfluoride (0.14%) niet alleen stabilisatie optreedt van SnF₂ maar tevens een duidelijke potentiëring van de plaque-reducerende werking. Ook onderzochten zij de combinaties ZnF₂ (200 ppm Zn) plus aminfluoride, hexetidine (0.075% plus NaF en hexetidine plus ZnF₂). Uit de resultaten bleek hexetidine plus ZnF₂ de grootste plaquereductie te geven, veel groter dan b.v. 0.1% chloorhexidine of 0.02% quininechloride.

B. De rat als proefdiermodel

Bestudering van de morfologie van de eerste molaar van de onderkaak bij kiemvrije ratten en daar vanaf stammende conventionele Wistar ratten (Künzel, DDR) leerde dat er (gemiddeld) geen verschil bestaat tussen manlijke en vrouwelijke dieren. Echter, bij de kiemvrije ratten is het glazuur (met name approximaal) dikker dan bij de conventionele ratten. Bij chemische analyse van rattenspeeksel moet men erop bedacht zijn, dat de consistentie van het voer (Takách, Hong.) en de wijze waarop de speekselsecretie wordt gestimuleerd (Abe, Can.) grote invloed heeft op de samenstelling.

Mühlmann (Zwit.) liet zien dat een rat een voedselbrok niet langer dan 4 sec. in de bek houdt alvorens het door te slikken en dat het interval tussen de slikbewegingen ook slechts 4 sec. bedraagt. Dit zou er de oorzaak van kunnen zijn, dat koolhydraten een zeer snelle clearance hebben in de rat (Boehringer, Zwit.). Fejerdy (Hong.) beschreef een methode om glazuurbiopsieën van 1 mm diameter te nemen uit ratenincisieven en -molaren. In een speciale cuvet konden laagjes glazuur 'afgeëts' worden om hierin analyse uit te voeren. Weatherell (G.B.) merkte op dat men erop bedacht moet zijn, dat specifiek bij de rat interferentie van de oppervlakkige laag optreedt tijdens de etsingsprocedure.

De invloed van het tijdstip waarop ratten lokaal geapliceerd worden met enzymen of chloorhexidine is bestudeerd door Schmid (Zwit.). Het bleek niet uit te maken of dit gebeurde tijdens de actieve of inactieve periode van de dag. Slechts bij chloorhexidine gaf applicatie tijdens de

etperiode (actieve periode) een iets grotere cariësreductie.

C. Fluoride

Drinkwaterfluoridering wordt algemeen beschouwd als die toepassing F^- , die het meest de cariësincidence remt. Mullane (G.B.) en Rybakov (U.S.S.R.) bevestigen dit. Mullane laat ook zien dat de kosten van de tandheelkundige behandeling met $\pm 30\%$ voor de 5-jarigen en 40% voor de 12-jarigen afneemt. In Denemarken (Thylstrup) blijkt F^- -spoelen vergelijkbare resultaten te geven. Hij (Thylstrup) vestigt hier nogal de nadruk op, omdat in Denemarken tot aan het 18e jaar georganiseerd kan worden gespeeld.

Ook Leverett (V.S.) laat het effect zien van F^- -spoelen (0,2% NaF), waarbij het geen verschil maakt of er voor het spoelen al dan niet gereinigd werd. Dit is wat betreft de werking van F^- te begrijpen, maar teleurstellend als men beseft dat wekelijks flossen en borstelen onder toezicht geen extra remming van de cariësstoening geeft. Schoolmelkfluoridering – een alternatief voor het spoelen op school – laat minder effect zien en Stephen (G.B.) vindt slechts effect bij die elementen die tijdens de studie doorbreken. Toth (Hong.) laat effect zien van broodzoutfluoridering, waarbij we echter moeten bedenken dat het zoutgebruik in zijn onderzoekpopulatie tweemaal zo hoog is als het zoutgebruik in Nederland, terwijl men hier probeert het zoutgebruik te verminderen. Een nieuw alternatief bracht Müth (V.S.) naar voren: hij had bij ratten een slow F^- releasing-preparaat ingebracht. Inmiddels zijn hiermee ook al experimenten bij proefpersonen uitgevoerd.

Vorig jaar deed Ekstrand de ORCA-vergadering opschrikken met zijn voordracht over de hoeveelheid fluoride die men binnen krijgt bij gel-applicatie. De dit jaar gepresenteerde studies (Collins, G.B., Kirkegaard, Den.) zijn minder alarmerend, maar laten toch zien dat in individuele gevallen hoge doses fluoride worden ingeslikt. Opvallend is de opmerking van Collins dat het niet zoveel uitmaakt of de gel-applicatie door de patiënt zelf was uitgevoerd of door een professionele kracht. Wel liepen de hoeveelheden voor de verschillende merken uiteen.

D. Glazuur

Kidd (G.B.) laat zien dat oud glazuur minder weerstand biedt aan een cariësaanval in vitro dan jong glazuur. Een mogelijke verklaring kan zijn om oud glazuur te zien als afgesleten glazuur of glazuur meer naar de glazuur-dentinegrens toe, hetgeen b.v. minder F^- bevat, dat immers vooral in de buitenste glazuurlaag zit. Schaper (DDR) laat zien dat het glazuur gevormd voor de geboorte (dus melkelementen) altijd minder F^- bevat dan glazuur gevormd ná de geboorte.

Teneinde het bestaan van een subsurface-lesie te verklaren, waren er twee theorieën:

a. Het donnan-membraan-evenwicht, dat er

van uitgaat dat het buitenste glazuuroppervlak relatief gaaf blijft.

- b. De theorie dat glazuur aanvankelijk aan de buitenzijde oplost, maar later hier weer remineraliseert. Driessens (Ned.) verklaart dit fenomeen met zijn zgn. 3-fasen-theorie. Glazuur bestaat uit drie soorten $CaPO_4$ -verbindingen, alle met hun fysisch-chemische eigenschappen. Deze drie soorten liggen zo door het glazuur verspreid, dat niet alleen het ontstaan van de subsurface-lesie, maar ook de 'verontreinigingen' met andere ionen en de lokalisatie hierdoor verklaard kunnen worden.

Silverstone (V.S.) liet met behulp van SEM zien, dat bij remineralisatie grote kristallen ontstaan, groter zelfs dan die van gaaf glazuur. Hetgeen een indicatie kan zijn dat na remineralisatie een 'beter' glazuur ontstaat.

Nikiforuk (Can.) concludeert uit al het onderzoek dat ter tafel ligt, dat hypocalcemie hetzij veroorzaakt door vitamine D-gebrek, hetzij door hypoparathyroïdie, de cariësgevoeligheid kan verhogen.

In Nijmegen wordt geruime tijd gewerkt aan een model om krachten in de elementen te berekenen b.v. door de kauwdruk (Peters, De Vree). Op grond hiervan kunnen uitspraken gedaan worden over de 'ideale' vorm voor een preparatie. Dit jaar werd een driedimensionaal model gepresenteerd.

Interessant is de samenwerking met Gabriel (W.-D.) die daadwerkelijk metingen aan glazuur verricht.

E. Sealants

Main (G.B.) onderzocht de slijtvastheid van verschillende sealants. Ongevulde kunstharsen blijken weinig slijtvast, semi-gevulde (zoals Nuvacote) waren even slijtvast als composieten zoals Adaptic. De semi-gevulde materialen hebben daarbij het voordeel minder visceus te zijn. Een zeer gunstige vulstof blijkt aluminium (9μ deeltjes-grootte) te zijn. Het niet samengaan van etsen en fluorideren zal altijd een strijdpunt blijven tussen voor- en tegenstanders van sealen. Pilz (W.-D.) behandelde geëtsd glazuur met fluoridehoudende ethanol. Hierdoor werd de binding niet aangetast, terwijl glazuur na 6 maanden \pm driemaal zoveel fluoride bevatte als niet-behandelde controle-elementen.

In dit verband is het ook goed de studie van De Jong en Van Pelt uit Groningen te noemen, die onderzoekingen doen naar de contacthoek op glazuur onder verschillende condities. Enerzijds is dit belangrijk voor het vloeien van b.v. aangebrachte sealants, anderzijds kan dit een rol spelen bij aanhechting van bacteriën.

F. Klinische studies

Tot slot enkele klinische studies. Bille (Den.) laat de overeenkomst zien tussen het beeld op de röntgenfoto en het klinische beeld na openen van de caviteit. Röntgenologische score 3 (cariës tot in dentine) bleek na openen slechts in

50% van de gevallen ook klinisch cariës in het dentine te zijn. Röntgenologische score 1 en 2 (cariës alleen in glazuur) kwam slechts in 15% van de gevallen overeen met het klinische beeld. Seichter (W.-D.) laat zien dat mondhygië onder toezicht effect heeft op zowel de hoeveelheid plaque als de sulcus-bloedingsindex. Dit zet zich echter niet voort als de proefpersonen niet meer onder toezicht hoeven te reinigen.

R. Havenaar,
C. van Loveren.

EUROPEAN PROSTHODONTIC ASSOCIATION

Verslag 5th Conference te Lyon d.d. 10-12 september 1981

Na de strak en goed georganiseerde vierde conferentie in Warschau van vorig jaar stonden de Fransen voor de moeilijke taak om het vijfde congres te organiseren.

Het hoofdthema van het congres in Lyon was: 'Retentie in de prothetische tandheelkunde'. Daarnaast bestond de mogelijkheid tot het houden van een aantal vrije voordrachten en waren er video-tape vertoningen en table-clinics georganiseerd.

De indeling van het congresprogramma was zodanig dat het begrip retentie achtereenvolgens aan de orde kwam bij de volledige prothese, de partiële prothese, kroon- en brugwerk en de maxillo-faciale prothetiek.

In totaal stonden er 53 voordrachten op het programma die elk maximaal 15 minuten mochten duren, waarna 5 minuten discussie mogelijk was.

Gedurende een groot deel van het congres waren de voordrachten verdeeld over twee parallelzittingen, zodat steeds een keuze moest worden gemaakt.

Volledige prothese

In het eerste gedeelte werden een aantal lezingen gegeven waarin behoud van de processus alveolaris werd nagestreefd door de alveole na extractie op te vullen met collagene vezels, implantaten van polymethylmetacrylaat of koolstof, dan wel door het vervaardigen van immediale prothesen als over-denture nadat enkele radices zijn behouden.

Door Bowman (Newcastle) werd vervolgens gesteld dat afhankelijk van het feit of men een mucostatische of een mucodynamische afdruk wenst, er specifieke eigenschappen aan het materiaal worden gesteld. Hiertoe zijn door hem, naast de gebruikelijke testmethode met de rheometer, testen uitgevoerd met de spuit-viscosimeter (McCabe en Bowman, 1981) en de parallelplaat-viscosimeter.

De meest gebruikte materialen werden op deze wijze getest. Met de hieruit verkregen gegevens zou men beter in staat zijn een meer bewuste keus te maken van het toe te passen afdruk materiaal bij een gegeven situatie in de mond.

In een volgende lezing van Mariani (Frankrijk) kwam de invloed van vormveranderingen van de prothese op de retentie aan de orde. Hierbij kwam de invloed van verschillende factoren op de vormstabiliteit van de prothese ter sprake, zoals de juiste poeder/vloeistofverhoudingen van de kunsthars, de zuiverheid van de poeder/vloeistofmengsels en de manier van polymeriseren, waarbij de resultaten optimaal waren indien de temperatuur langzaam werd verhoogd, er lang werd gepolymeriseerd en langzaam werd afgekoeld.

Door Josefowicz (Polen) werd de aansluiting van de palatinale rand van de prothese ter plaatse van de a-lijn gemeten bij 20 patiënten. De gemiddelde 'spleet' tussen prothese en gipsmodel was 0.17 mm en in de mond 0.24 mm.

Partiële prothese

In de reeks lezingen met betrekking tot de partiële prothese volgde er een aantal voordrachten die ingingen op problemen, zoals: welk verankeringsysteem moet worden gekozen, wanneer kunnen precisieverankeringen worden gebruikt en of vrij-eindigende prothesen star dan wel met scharnieren of drukkbrekers moeten worden uitgerust. Daarbij kwam naar voren dat er maar weinig objectieve gegevens vanuit onderzoek beschikbaar zijn die de meningen van de verschillende auteurs kunnen ondersteunen.

Door Babel en Louis (Nancy) werden een aantal adviezen gegeven met betrekking tot het ontwerpen van het vrij-eindigend frame. Om de krachten zo klein mogelijk te houden is een zo groot mogelijk zadeloppervlak nodig en een zo groot mogelijke afstand tot de pijlerelementen. Voorts adviseerden zij om het distale vlak van de pijlerelementen vlak te slijpen om zodoende een geleidevlak te krijgen. Dit laatste roept enige weerstanden op bij de schrijver van dit verslag, zowel wat betreft het beslijpen op zich als de plaats waar het geleidevlak wordt aangebracht. Vervolgens werd door Gelhard (Groningen) aan de hand van modelexperimenten, waarbij trekproeven werden uitgevoerd op verschillende frame-ontwerpen, een analyse gemaakt van retentiekrachten die optreden. Tevens werden de gemiddelde verplaatsingen van ankers en frameprothesen gegeven tot het moment dat de diverse frames losraakten van het model. Een ander doel van het onderzoek was om na te gaan hoe het komt dat theoretisch goede ontwerpen in de mond soms niet bevredigend functioneren.

Uit de resultaten kwam onder andere naar voren dat er aanzienlijke verschillen bestaan in de weg die een frame aflegt voordat het losraakt en voorts dat er aanzienlijke verschillen in de grootte van de retentie bestaan tussen de verschillende ontwerpen op een zelfde model.

De conclusies kunnen als volgt worden samengevat:

1. Het is onvoldoende om vrij-eindigende prothesen op dezelfde wijze te ontwerpen als schakel-frameprothesen; rotatiebewegingen moeten apart, dynamisch, worden geanalyseerd.

2. Om een stabiel liggende prothese te krijgen zullen de retentie-armen over een kort traject hun maximale retentie moeten opbouwen.
3. Het gebruik van geleide-armen (b.v. het Prummel-anker) leidt tot een significante verbetering van retentie en stabiliteit.

Door Manderson (Londen) werd de verplaatsing van partiële prothesen onderzocht wanneer deze op verschillende manieren werden belast. Daarbij werd vooral gekeken naar de verschillen in mucosaal, gedeeltelijk mucosaal en volledig dentaal afgesteunde prothesen.

De resultaten toonden aan dat de verplaatsing van een mucosaal afgesteunde partiële prothese $10 \times$ zo groot is dan van een dentaal afgesteunde prothese. Herstel van de onderliggende weefsels tot de oorspronkelijke dikte duurde soms vier uur, nadat de prothese gedurende 10 minuten was belast.

Kroon- en brugwerk

In deze reeks kwamen allereerst de verschillende preparatietechnieken voor een kroon aan de orde in een voordracht van Klugman (Israël).

Door Schittly (Reims) werden de resultaten getoond van S.E.M.-onderzoek naar de randaansluiting van kronen die op geëxtraheerde en kunststofelementen waren geplaatst. De variabelen waren het type randafwerking en het aanbrengen van lak op de stomp.

De resultaten toonden aan dat na het plaatsen met cement door polijsten van de randen de cementspleet kleiner wordt en dat het aanbrengen van lak op de stomp tot een hogere retentie van de kroon op de stomp leidt.

Trifunovic (Belgrado) deed verslag van een onderzoek dat een relatie moest leggen tussen de conditie van het parodontium en het al dan niet aanwezig zijn van een porseleinen jacketkroon. Bij 27 patiënten werd hiertoe de conditie van het parodontium gemeten ter plaatse van de kroon en ter plaatse van het overeenkomstige niet-gekroonde element aan de andere zijde. Bepaald werden de pocketdiepte, de gingival-index en de plaque-index. De resultaten toonden een viermaal lagere plaque-index in vergelijking met het natuurlijke element aan. De parodontale condities bleken geen statistisch significante verschillen te vertonen tussen het element dat was gekroond met een jacketkroon en het natuurlijke element.

Maxillo-faciale prothetiek

In drie lezingen werden de toepassingsmogelijkheden van magneten, om de retentie van prothesen te verbeteren, toegelicht.

Door Laird (Manchester) werden vooral de fysische eigenschappen belicht, door Sikora (Halifax, Canada) en Garrel (Frankrijk) de klinische toepassingen. Als belangrijkste problemen die optreden kwamen naar voren: corrosie, breekbaarheid, kosten en het aanbrengen van een magneetdeel in de wortel.

Vervolgens kwamen de specifieke problemen

aan de orde die zich voordoen in dit onderdeel van de tandheelkunde na resecties van kaakhelften of als gevolg van congenitale afwijkingen.

Vrije onderwerpen

In deze reeks kwam in een goed gestructureerde lezing van De Putter (V.U., Amsterdam) het proefdieronderzoek, waarbij calciumhydroxylapatiet in de verse alveole dan wel in het reeds bestaande edentate deel van de processus wordt aangebracht, aan de orde. Het onderzoek richt zich daarbij vooral op de sterkte van het implantaat onder kauwkrachten, de relatie mucosa-implantaat ter plaatse van de sulcus en de binding tussen bot en implantaat onder belasting. De resultaten toonden aan dat het materiaal ook onder die gegeven omstandigheden uitstekende biologische eigenschappen heeft. De problemen zitten in de materiaalkundige eigenschappen waardoor tot nu toe veelvuldig breuk optreedt. Dit laatste punt zal dan ook nog enige studie vergen.

Door Carlsson (Göteborg) werd een voordracht gehouden over de verandering van kauwvermogen van patiënten na het plaatsen van implantaten en een brug in de onderkaak bij patiënten die eerst enige tijd een volledige prothese hadden gedragen.

Het kauwvermogen werd bepaald aan de hand van:

1. de opinie van de patiënt;
2. een kauwtest met het welbekende zeefstelsysteem;
3. het meten van bijtkrachten in de mond.

De resultaten toonden een verhoging van de bijtkracht met 85% na het plaatsen van de implantaten en een verbetering van het kauwvermogen met 50%.

In de vrije voordrachten werd onder meer aandacht besteed aan: kleurbeoordeling (Kittler, D.D.R.), problemen met betrekking tot restmonomeer bij kunstharsen en vochtopname in kunstharsen en weeblijvende 'soft lining' bases.

Table-clinics en audiovisueel programma

Naast de stands die werden verzorgd door firma's in tandheelkundige apparatuur werden slechts enkele table-clinics gegeven. Door Maria Kleinrok (Zweden) werd de 'Functiograph' gedemonstreerd, waarmee intra-oraal de Gotsche boog kan worden geregistreerd.

Het audiovisuele programma bestond uit twee films over laboratoriumtechnieken bij het vervaardigen van de gegoten kroon en bij de porselein op metaal-combinatie. Voorts werd een videoband vertoond over een nieuwe alineaat 'Class A' met hoogwaardige eigenschappen door Brugirard (Lyon), een videoband over het plaatsen van 'Vitreous Carbon'-implantaten en de resultaten ervan na vijf jaar door Gelhard (Groningen) en een band over het surveyen van modellen ten behoeve van partiële prothesen, vervaardigd door MacGregor (Glasgow).

Algemene opmerkingen

Doordat de organisatoren het toelieten dat sprekers de tijd van 15 minuten ver overschreden en het tijdschema, wat betreft de aanvangstijd, niet strak aanhielden, was wisselen tussen de lezingen naar een parallelzitting niet goed mogelijk. Ondanks het feit dat ondergetekende bij de keuze tussen twee bij te wonen voordrachten in geval van twijfel de voorkeur gaf aan een in het Engels gehouden voordracht boven een in het Frans gehouden voordracht werd toch nog 40% van de bijgewoonde lezingen in het Frans gehouden.

Samenvattend: Een congres dat een vrij grote diversiteit demonstreerde, zowel wat betreft de inhoud, de presentatie als het niveau van hetgeen werd gepresenteerd.

Voor de bijna 15 deelnemers uit Nederland was het waarschijnlijk toch weer een nuttig congres mede doordat de verdere organisatie van lunches en andere sociale evenementen heeft kunnen zorgen voor vele internationale contacten.

Het volgende congres van de European Prosthodontic Association zal van 16 tot 19 september 1982 worden gehouden in Belgrado.

T. B. F. M. Gelhard

THE BRITISH COUNCIL

Aankondiging cursus Oral and Maxillo-Facial Surgery d.d. 13-25 juni 1982 te Glasgow

In het kader van de nu 30-jarige traditie van culturele uitwisseling tussen Groot-Brittannië en andere landen, organiseert The British Council van 13-25 juni 1982 te Glasgow een cursus voor een klein geselecteerd gezelschap van specialisten op het gebied van de *Oral and Maxillo-Facial Surgery*.

De deelname is beperkt (35 deelnemers) en de kosten bedragen £ 340 (Non-residents).

Inschrijfformulieren zijn verkrijgbaar bij The British Council, Keizersgracht 343, 1016 EH Amsterdam.

Binnenland**INSTELLING ADVIESCOMMISSIE OPLEIDING TANDARTS**

De Minister van Onderwijs en Wetenschappen en de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne hebben op 9 september 1981 'gelet op het belang van een geïntegreerde advisering ter zake van de (vervolg) opleiding van tandarts, mede in relatie tot opleidingen van andere tandheelkundige medewerkers' besloten een *Adviescommissie Opleiding Tandarts* in te stellen.

In de commissie, onder voorzitterschap van de heer L. V. Arnold, zijn de leden benoemd op voordracht van de Sectie Tandheelkunde van de

Academische Raad, de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde en de Nederlandse Vereniging van Tandartsen. Daarnaast zijn namens beide betrokken ministeries een viertal waarnemers aangewezen.

Binnen drie jaar – met een jaarlijks tussentijds verslag – zal de Adviescommissie haar advies uitbrengen.

HONDERD JAAR EPILEPSIEBESTRIJDING 1982

Aankondiging Epilepsie-Manifestatie te Den Haag d.d. 23-24 maart 1982

Op dinsdag 23 en woensdag 24 maart 1982 vindt een Epilepsie-Manifestatie plaats in het Congresgebouw te Den Haag, ter gelegenheid van 100 jaar georganiseerde epilepsiebestrijding in Nederland.

Er wordt – door middel van lezingen, film, banddiaprogramma's enz. – gerichte informatie over epilepsie gegeven.

De openingstijden zijn (op dinsdag van 12.00 uur en op woensdag van 10.00 uur) tot 21.30 uur. De toegangsprijs bedraagt f 6,00.

Een voorlopig programma en verdere informatie worden verstrekt door het Bureau Epilepsievoorlichting, Koningslaan 19, 3583 GD Utrecht (telefoon 030-51 07 85).

NETHERLANDS AMERICA COMMISSION FOR EDUCATIONAL EXCHANGE**Studiebeurzen voor de Verenigde Staten**

Voor afgestudeerden en afstuderenden van Nederlandse universiteiten zijn in het academische jaar 1982-1983 zogenaamde Fulbright-beurzen voor voortgezette studie in de Verenigde Staten beschikbaar.

Genoemde beurzen zijn bestemd voor studie voor een Master's graad of een Ph.D. in elke studierichting. Zij gelden voor een periode die overeenkomt met het academische jaar en men dient voor 1 september 1982 te zijn afgestudeerd. De beurs bedraagt maximaal \$ 3.000.

De sluitingsdatum is 31 maart 1982. Aanmeldingsformulieren zijn verkrijgbaar bij het bureau van de Commissie, Nieuwe Spiegelstraat 26, 1017 DG Amsterdam (020-24 24 35).

STAATSTOEZICHT OP DE VOLKSGEZONDHEID**Benoeming Geneeskundig Inspecteur**

Per 1 oktober 1981 is de heer M. D. Hage, tandarts, benoemd tot Geneeskundig Inspecteur van de Volksgezondheid in Algemene Dienst. Hij zal de heer J. Filippo Hzn., hoofd van de afdeling Tandheelkunde, die – zoals reeds eerder werd bericht – de dienst wegens pensionering gaat verlaten, opvolgen.

NASCHOLINGSCURSUSSEN VRIJE UNIVERSITEIT

Aankondiging voor 6-7 en 7-8 april 1982

De afdeling Mondziekten en Kaakchirurgie en de afdeling Pathologie van de Mondholte van de Vrije Universiteit te Amsterdam organiseren een tweetal nascholingscursussen die in de Engelse taal zullen worden gepresenteerd:

1. Postgraduate course in Oral Surgery op 6 en 7 april 1982;

2. Postgraduate course in Oral Pathology op 7 en 8 april 1982.

Het is mogelijk deze cursussen afzonderlijk of beide – aansluitend – te volgen.

Nadere informatie wordt verstrekt door Mevr. R. Mooijjan, Pathologisch Instituut AZVU, De Boelelaan 1117, 1007 MB Amsterdam, telefoon 020-548 2306.

PROMOTIE

G. J. van Reenen

Op vrijdag 18 september 1981 promoveerde de heer G. J. van Reenen (Leiden) tot doctor in de Geneeskunde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, op een proefschrift getiteld: 'Resultaten van onderwijs in de studierichting der Tandheelkunde'.

Promotor was Prof. Dr. C. O. Eggink, terwijl Prof. Dr. K. de Groot en Dr. W. Kalk als coreferenten optraden.

LANDELIJK CENTRUM DIENSTVERLENING G.V.O.

Officieel geopend op 16 september 1981

Het sedert 1 mei jl. in Bunnik gevestigde Landelijk Centrum Dienstverlening Gezondheidsvoorlichting en -Opvoeding – waarover al eerder werd bericht (Ned Tijdschr Tandheelkd 88: 280, juli/aug. 1981) – is op 16 september jl. namens de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne officieel geopend.

Het Centrum richt zich niet rechtstreeks tot het publiek, maar de dienstverlening wordt geboden aan allen die beroepshalve of vrijwillig reeds plaatselijk, provinciaal, regionaal of landelijk op het terrein van gezondheidsvoorlichting en -opvoeding werkzaam zijn.

De bibliotheek en documentatie-afdeling – op werkdagen geopend van 09.00-17.00 uur – biedt reeds een ruime sortering van G.V.O.-literatuur.

Op dit ogenblik werken op het Centrum acht personen; in 1982 zal dit aantal uitgroeien tot ca. 20 mensen.

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijke con-